

NATUUR- EN VOGELWACHT CULEMBORG

september 2018 - jaargang 44 - nr 3

Hak-al

- ***700-soortendag***
- ***Big Day 2018***
- ***en nog veel meer***

Het Oortdeel

Louis van Oort
Lvanoort@planet.nl

*Kaasjeskruiddikkopje en gewone bronlibel;
foto's Kars Veling*

De zomer van 2018

In 1976 was ik nog maar een klein manneke, maar ik kan me de mythische zomer van dat jaar nog wel degelijk herinneren. Niet in detail, geef ik toe. Ik zie die zomer voornamelijk voor me als een overbelichte foto met oranje-gele gloed, oneindig zwembadgespetter in de Rotonde in Enspijk, mannen met enorme bakkenbaarden. Verder hoor ik flarden van 'Dancing Queen' en 'Heaven must be missing an angel', en ik denk aan droogte, enorme droogte.

Het braakliggende bouwland waarop we speelden – we noemden het met jeugdig gevoel voor overdrijving 'De Bergen', vanwege de heuveltjes met bouwzand – was verworpen tot een verschroeiende vlakte, met van diepe scheuren doortrokken Betuwse rivierklei onder van hitte zinderende lucht. Eventuele verloren-in-de-woestijn-gevoelens werden vrij gemakkelijk weggevaagd met een duik in de diepvrieskist in de schuur, waar altijd nog wel een raket of sinassplit was te snaaien. Ik herinner me meer details dan ik dacht...

Het feit dat die zomer me zo bijgebleven is, geeft wel aan dat het een extreem geval was. De zomer van 2018 was (of is) vergelijkbaar extreem, met vanaf mei tot en met de eerste week van augustus vrijwel constant droog en (snik)heet weer. Voor de jonge en minder jonge kinderen van nu wordt dit de zomer die ze zich over 40 jaar nog zullen herinneren.

Of toch niet?

Is dit, zoals klimaatdeskundigen ons voorspiegelen, een zomer die we in de nabije toekomst steeds vaker kunnen verwachten? Hoeven we over tien jaar niet meer naar Zuid-Frankrijk om in juli iedere avond tot lekker laat buiten te zitten met een biertje en een wijntje? Hebben we tegen die tijd meer keizersmantels in de tuin dan kleine vossen? Broeden er dan ieder jaar bijeneters in de Put van Hussen?

Het klinkt allemaal zeer aantrekkelijk en ik moet eerlijk zeggen dat ik de afgelopen maand vlinder- en libellensoorten in eigen land heb gezien waar je tien jaar geleden alleen van kon dromen (bronlibel, gaffellibel, kaasjeskruiddikkopje en nog wat van die pareltjes). Maar het zal duidelijk zijn dat het toch een beetje wringt. Het voelt niet goed, niet natuurlijk. Er waren in juli echt momenten dat ik dacht: gaat het überhaupt nog wel regenen, ooit? Natuurlijk wist ik wel dat dat zou gebeuren, maar ik kreeg er een *unheimisch* gevoel van: wordt het echt nog erger dan dit de komende jaren? Dan kunnen we onze borst eh... nat maken. Dan gaat de landbouw veranderen, het waterbeheer en uiteindelijk ook de natuur. In rivierenland zitten we nog redelijk veilig voor echte droogteproblemen, maar hoog Nederland krijgt op termijn ongetwijfeld een ander landschappelijk karakter.

Hopelijk blijkt over 40 jaar dat ik in dit Oortdeel te ver doordraafde en kunnen mijn kinderen zich de zomer van 2018 ook nog heel goed herinneren. Als de zomer van de vergeelde grasvelden, met flarden van 'Liefde in de lucht' en 'Dura'.

5

14

20

16

24

30

In dit nummer

2	Het Oordeel: De zomer van 2018	20	Hoogwaardigheidsbekleders in Culemborg
4	Van het bestuur Vormgevers gezocht	22	De focus op... De zoogdierenwerkgroep
5	700-Soortendag; de natuurhappening van 2018 verslag met veel foto's	24	Big Day 2018 Nieuwe ontwikkeling in traditioneel evenement
14	Vleermuizen in het werkgebied van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg (deel 3)	26	Op paaltje 124.377 zat eindelijk een paapje
16	Sfeerimpressie Workshop winnaars fotowedstrijd	29	Unieke einduitslag Big Day 2018
		30	Onverwacht bezoek: een luid zingende grote karekiet
		31	Colofon, adressen
		32	Agenda NWWC

Van het bestuur: *Ambities*

door Kars Veling

Gisteravond (het is half augustus) zaten we met een bijna voltallig bestuur in De Steenuil. Een van de hoofdpunten op de agenda was 'ambities van het bestuur'. Uiteraard is een belangrijke taak van een bestuur om de zaak draaiende te houden en om de club naar buiten toe te vertegenwoordigen, maar we willen meer. We hebben het gehad over waar we energie, tijd en geld in willen steken.

Een belangrijk punt is dat we de NVWC (nog) bekender willen maken onder de Culemborgse bevolking. Velen kennen en waarderen ons, maar heel veel mensen hebben nog nooit van ons gehoord. Door samen te werken met andere organisaties, soms op een heel ander terrein kan daarbij helpen. De gezamenlijke filmavonden met de Fransche School, de betrokkenheid bij activiteiten op 'Werk aan het Spoel' en ook de komende samenwerking met de 'Roos van Culemborg' zijn hier voorbeelden van. Dat willen we meer! Er zijn nog meer ideeën, maar daar horen jullie vast meer over. Daarnaast willen we ook jongeren (nog) meer betrekken bij de natuur in en rond Culemborg. Carolien heeft daar de afgelopen jaren al veel energie in gestoken, dat vinden we belangrijk en dat willen we voortzetten. Ook werken aan nog meer samenhang in de club en tussen de werkgroepen blijft een speerpunt. Gezien de positieve reacties op de overlegavond waar alle werkgroepen vertegenwoordigd waren, is dit iets dat we vaker zullen doen. En over werkgroepen gesproken: het weer reanimeren van de plantenwerkgroep staat ook op het lijstje. Er zijn zoveel leden

en potentiële leden die planten leuk en interessant vinden, dat we ons niet kunnen voorstellen dat daar geen levendige werkgroep van gevormd kan worden.

Er werd nog veel meer genoemd, maar het actief ondersteunen van de gemeente bij haar natuurvriendelijke beheer moet zeker genoemd worden. Tot nu toe geven we veel adviezen en zijn we in overleg met de gemeente, maar we willen nu ook echt de handen uit de mouwen steken als dat nodig is. Dat gebeurt nu al incidenteel. Zo werd een van de mooiste wilde bijenranden in de Parkstrook geklepeld en al het maaisel bleef liggen. Dat gaat rotten en dat is de manier om ruigte te krijgen met veel brandnetel en dat is juist niet wat bijen willen. Annette heeft daar handmatig alle troep weg geharkt en nu staan er weer bloemen. Dit soort kleine, maar wel urgente acties kunnen heel veel opleveren. En we merken dat de gemeente best wil en zelfs het keurmerk bijvriendelijke gemeente heeft gekregen. We merken ook dat nog niet alles gaat zoals het voor vlinders, bijen en natuur in het algemeen zou moeten. Daar willen we de gemeente graag concreet mee helpen. Ambities genoeg dus en we hopen dat jullie allemaal meehelpen deze te realiseren! 🦉

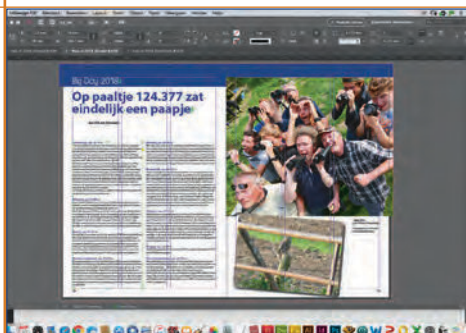

Vrijwillige vormgevers gezocht voor de Hak-al

De Hak-al is het kwartaalblad van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg, vol bijdragen van eigen leden over clubactiviteiten en gevarieerde natuuronderwerpen.

Het full colourtijdschrift wordt gemaakt door een klein, enthousiast team van redacteurs en vormgevers.

In de afgelopen jaren is de Hak-al een professioneel ogend en hoogwaardig natuurmagazine geworden, met interessante artikelen en fraaie foto's.

Omdat de bezetting van vormgevers aan de krappe kant is, zoekt de redactie van de Hak-al vrijwilligers die het vormgeven van de Hak-al op zich willen nemen.

Onze huidige vormgever maakt gebruik van InDesign, Photoshop en Illustrator.

Ervaring met drukwerk opmaken en een beetje creativiteit is een pré, maar niet noodzakelijk.

Per jaar worden vier bladen gemaakt, dus op jaarbasis kost deze uitdaging en boeiende vrijwilligersklus niet veel tijd.

Geïnteresseerden kunnen zich melden bij berrylucas@gmail.com of gabriellevanappeldoorn@ziggo.nl.

700-soortendag

Groot succes

door Kars Veling

Op zoek in het veld; foto Johan de Kruif.

Memel,
blauw zuringspitsmuisje,
chinese wolhandkrab,
viervlekbrandnetelsnuitkever,
smeerwortelaardvlo,
liesgrassnuitmot,
eenstipslakkenspoormot,
kruisdragend wilgensnuitkevertje,
langkopsmaragdgroefbij,
populierentandvlinder,
satijnstipspanner,
lindehoortjesmijt,
glanzig fonteinkruid, ree,
zoetwatervlokreeft, kleibosrussula,
harig-wilgenroosjebochelwants,

kattendoorn,
kortvleugelige zaagpoot,
echt judasoor,
grote engelwortel,
veldleeuwerik, mospissebed,
straatliefdegras, tripmadam,
bolle stoommossel, pijptorkruid,
wezel, staartmees, grasbreedneus,
gewone komkommerspin,
peer-jeneverbesroest, W-uil,
nachtegaal, triangelmot,
klein leermos, appeltak, kompassla,
vleeskleurige orchis,
citroenlieveheersbeestje, okkernoot,
beukendopgeweizwam, pastinaak,

watervleermuis, strontvlieg,
europese bever, melig takmos,
kluut, wegmier, muizenoor, hop,
zilvervisje en buxusmot.

Zomaar een greep uit de 937 soorten planten en dieren die we op 8 en 9 juni hebben gezien in het werkgebied van de NVWC.

700-soortendag

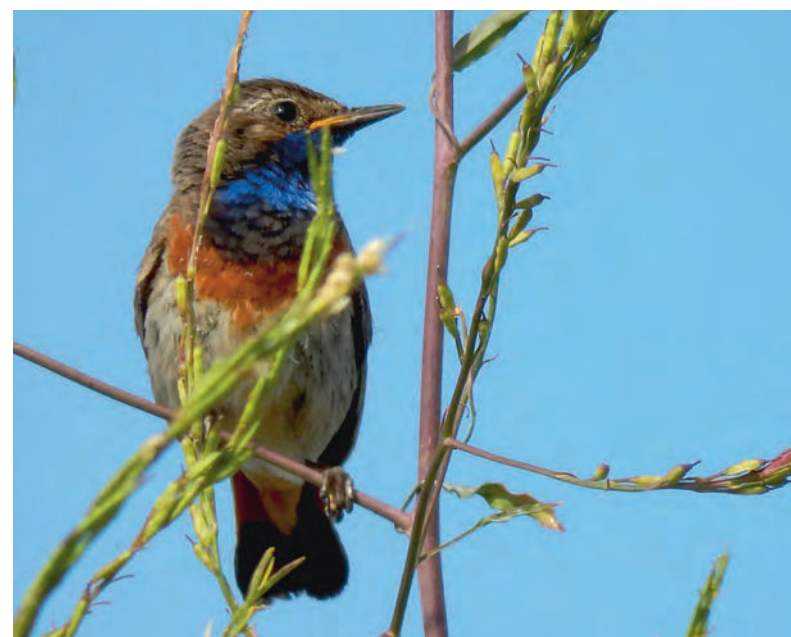
In het kader van 'Culemborg 700' zijn we van vrijdagavond 8 juni tot het einde van zaterdag 9 juni op pad geweest om zoveel mogelijk soorten te zien te krijgen. Het doel was om 700 soorten te zien. Dat aantal werd al om een uur of twee op zaterdagmiddag bereikt, toen de meidoornzebramot werd ingevoerd. De geelkopprunuskokermot viste net achter het net want dat was nummer 701. Uiteraard ging het niet om het aantal, maar deze actie was vooral bedoeld om te laten zien hoe veel natuur, planten en dieren we in de omgeving van Culemborg hebben. Dat hebben we met de 700-soortendag ruimschoots bereikt.

Tevreden gevoel

Terugkijkend overheerst een heel tevreden gevoel. Het was een heel stimulerend weekend waar heel veel NVWC'ers aan hebben meegewerkt. Juist dat 'samen aan het

werk'-gevoel is me bijgebleven. Niet dat we alles letterlijk samen deden, maar wel allemaal bezig met hetzelfde doel. Al direct vrijdagavond gingen er heel wat NVWC'ers op pad en al heel snel waren de eerste honderd soorten ingevoerd. Dat is natuurlijk makkelijk scoren, want zodra je buiten bent, is alles wat je ziet nieuw. Het straatgras, de spreekw, de liguster en de molshoop, alles kan als nieuwe soort worden ingevoerd. Ook direct die avond was er een excursie naar de tuin van Cees van de Vate aan de vier dreven. Die heeft een prachtige heemtuin die heel veel planten voor de lijst opleverde. Datzelfde gebeurde die avond bij de twee nachtvlinderlakens die we bij De Steenuil neerzetten. Tientallen soorten kwamen op het doek en met extra motivatie probeerden we ze alle op naam te brengen.

Zaterdag was helemaal een topdag. Bureau Waardenburg had een veldpost opgezet bij

Werk aan het Spoel, er werden muizenvallen gecontroleerd die de hele nacht in de tuin van de Steenuil hadden gestaan, er werd gevogeld, door Ruud zelfs al om 05.15 uur! Theo de Jong ging op zoek naar waterdieren, het Tichelterrein werd onderzocht op bijen, de stadsmuur op mossen en korstmossen en de bermen werden afgestruind om alle plantjes die daar staan op de lijst te krijgen.

We hadden ook gasten van buiten, zoals Ben van As, die helemaal uit Assen kwam om hier met een flinke club belangstellenden op zoek te gaan naar bladmijnen. De larven van sommige vliegen, muggen en micro-nachtvlinders leven in bladeren. Ze eten tussen de bladboven- en bladonderkant en maken daar gangen. De vorm van de gangen, maar ook hoe de larven poepen bepaalt van welke soort de mijn is. Door hier op te letten kwamen er zo maar even 30 soorten bij op de lijst.

Bovenste rij: actiefoto's 700-soortendag, in het veld en in het zenuwcentrum clubgebouw De Steenuil; foto's Johan de Kruif en Hans Sloots.

Onderste rij: enkele van de gespottede soorten, van links naar rechts akkerhommel, akkerwinde, bijenor orchis en blauwborst; foto's Kars Veling.

700-soortendag

Sekslokstoffen

Niet alles was even succesvol. Zo hadden we de sekslokstoffen van een heel aantal glasvleugelvinders ook wel wespvlinders genoemd. We zetten die in vallen neer in de tuin van Margreet, waar frambozen, bessen, wilgen en appel staan, waar deze aan gebonden zijn, maar geen van de vlindertjes liet zich zien.

Doordat alle waarnemingen werden ingevoerd via een app of op de computer in de Steenuil hadden we een actueel beeld van de stand van zaken. Waarneming.nl had een speciale pagina aangemaakt waarbij we vrijwel real time konden zien wat de stand was en welke soorten waren doorgegeven. Zo zagen we al in het begin van de middag de 700ste soort binnenkomen, maar dat was niet het sein om te stoppen, maar juist om nog fanatiek verder te zoeken. Uiteindelijk bleef de teller steken op 937 soorten en dat is

een zeer flink aantal. Dat we zoveel zagen, heeft natuurlijk te maken met het enthousiasme van alle natuurliefhebbers die hebben meegewerkt, maar ook het weer werkte in ons voordeel. Het was prachtig weer, zonnig, warm en met niet te veel wind, kortom: 'technisch weer'.

Om vijf uur zaterdagmiddag kwam wethouder Joost Reus langs om de 700 soortendag officieel af te sluiten. Daarna gingen hij en de andere 700-soortentellers nog even gezellig in het zonnetje genieten van een glaasje sap of bier. Zoals dat heet: moe maar voldaan.

Alle waargenomen 937 soorten kunt u vinden via onze 700soortenpagina op de website:
<https://www.nvwc.nl/700-soortendag>

Bovenste rij: actiefoto's 700-soortendag, in het veld en in het zenuwcentrum clubgebouw De Steenuil; foto's Johan de Kruif en Han Sloots.

Onderste rij: enkele van de gespote soorten, van links naar rechts bruinrode heidelibel, buxusmot, donkergerande tuinslak, egel en een Europese bever; foto's Kars Veling.

700-soortendag

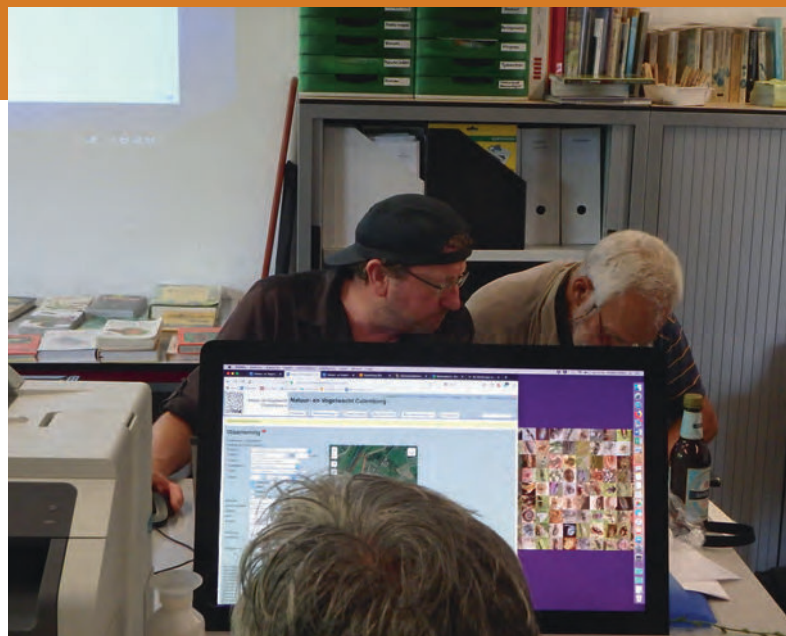

Bovenste rij: actiefoto's 700-soortendag met enkele gespote soorten; foto's Johan de Kruif en Han Sloots.

Onderste rijen, een aantal van de gevonden soorten: van links naar rechts grouwe wilg, groot dikkopje, hondskruid en krakeend, daaronder krasser, kruisdistel en muurrouwzwever; foto's Kars Veling.

700-soortendag

Bovenste rij: nog enkele actiefoto's 700-soortendag; foto's Johan de Kruif en Han Sloots.

Onderste rijen van links naar rechts: pimpelmees, platbuik, ree en schorpioenvlieg strontvlieg, tuinbladsnijder en winvedermot; foto's Kars Veling. 🦋

Vleermuizen in het werkgebied van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg (deel 3)

door Wiegert Steen

Waar voor veel dieren de periode van rust is aangebroken, begint voor vleermuizen in het najaar juist een drukke periode. Het is namelijk de periode van de paring. In de herfst zoeken de vleermuizen elkaar op en dat heeft nogal wat voeten in de aarde.

Een jaar uit het leven van een vleermuis verloopt volgens een vast patroon (zie tabel). Zodra de kraamkolonies uiteen zijn gevallen begint voor vleermuizen de paartijd. In deze periode zijn er verschillende strategieën onder de vleermuizen. De verschillende strategieën worden voor de soorten in het werkgebied hieronder beschreven.

Soorten in het werkgebied

De mannetjes van de gewone en ruige dwergvleermuis bezetten in het najaar, tussen augustus en oktober, een duidelijke territorium. Roepend en rondvliegend in hun territorium of wervend vanuit hun paarverblijfplaats maken zij hun territorium met een sociale roep kenbaar. Soms wordt het territorium in luidruchtige 'gevechten' verdedigd. We mogen als mensen blij zijn dat het grootste gedeelte daarvan ultrasoon is, want het is tien keer harder dan het geluid van merels of mussen. Een klein deeltje van het geluid (tussen de 18 en 20 kHz) is wel te horen zonder vleermuis detector. In elk geval door kinderen en jonge vrouwen die gemiddeld hogere frequenties nog horen dan mannen en oudere mensen. Het klinkt als een heel hoog 'tsjrick tsjrick tsjrick tsjrick'.

De territoria van de gewone en ruige dwergvleermuis liggen vaak gegroepeerd in het landschap op een strategische plek ten opzichte van de vliegroutes en de jachtgebieden van de vrouwtjes. In de uren

*Links de gewone dwergvleermuis; foto Renee Janssen.
Rechts: watervleermuis; foto Wiegert Steen*

Tabel: jaarlijkse levenscyclus van vleermuizen in Nederland (Middelton et al, 2014)

Actief seizoen			Inactief seizoen
Kraamperiode		Paarperiode	Overwinteringsperiode
Voorjaar	Zomer	Herfst	Winter
De winterslaap van vleermuizen is voorbij, en de vrouwen verzamelen zich in kraamverblijfplaatsen. Over het algemeen verblijven de mannen van de meeste soorten apart. Voor sommige soorten begint ook de voortplantingsperiode, maar over het algemeen wordt er minder gepaard dan in herfst.	Vrouwen baren de jongen (meestal één) in kraamverblijfplaatsen. Tegen het einde van de zomer worden de jongen zelfstandiger en vallen de kraamverblijfplaatsen uiteen.	De voortplanting gebeurt voornamelijk in de herfst, waarbij verschillende soorten verschillende strategieën gebruiken. Vleermuizen bouwen vetreserves op, als voorbereiding op de winterslaap.	De vleermuizen gaan in winterslaap vanwege tekort aan voedsel (insecten). Individuele dieren kunnen korte tijd uit winterslaap komen, bijvoorbeeld om naar een andere locatie te gaan, om te zoeken naar voedsel en drinken of te paren.

voor zonsopkomst, als de vrouwtjes passeren, roepen de mannetjes het sterkst.

Extra bijzonder van de ruige dwergvleermuis is dat de meeste mannetjes het gehele jaar in Nederland zijn, terwijl de vrouwtjes een groot deel van het jaar in het verre Oost-Europa verblijven. In de herfst vliegen de vrouwtjes wel 2.000 kilometer om met de mannetjes hier te paren!

Een andere strategie is paren bij potentiële winterverblijven. Een belangrijk winterverblijf in het werkgebied is Fort Everdingen. Verschillende soorten zoals watervleermuis of baardvleermuis zwermen hier in grote aantallen rond de herfst. Het zwermgedrag heeft twee functies. Ten eerste als samenkomst om te paren. Doordat bij het zwermen veel dieren uit een wijde omgeving betrokken zijn, vindt genetische uitwisseling plaats tussen in de zomer gescheiden populatie. Ten tweede wordt verondersteld dat door zwermgedrag jonge dieren van oude dieren leren waar de verschillende mogelijkheden voor overwinteringplaatsen zich bevinden. Zwermgedrag is dus een essentieel onderdeel van het leven van vleermuizen.

Te weinig insecten

Roepende territoriale mannetjes en paarverblijfplaatsen van de rosse vleermuis worden gevonden in boomholtes. Vaak liggen er grote groepen paarbomen of –territoria in een klein gebied bijeen. Oude loofbossen met holterijke bomen of stukken aftakelende beukenlaan in de buurt van waterpartijen kunnen zo grote clusters roepende rosse vleermuizen herbergen. Mogelijke paarverblijfplaatsen zijn te vinden in de Plantage of rond Fort Everdingen, maar ook in de populierenbosjes. Vaak liggen die clusters op migratiebanen tussen de verblijfplaatsen en foerageergebieden van de vrouwtjes. 🦇

Sfeerimpressie

Workshop winnaars fotowedstrijd

tekst Gabriëlle van Appeldoorn

Moeraswespenorchis van Henkjan Kievit

In november vorig jaar werden tijdens een feestelijke prijsuitreiking de winnaars van de fotowedstrijd 'Natuur in de buurt' bekendgemaakt.

De winnaars ontvingen een individuele (hoofdprijs) of groepsworkshop (categoriwinnaars) natuur- en landschapsfotografie onder leiding van Henkjan Kievit, professioneel natuurfotograaf van Vanellus Vanellus photo productions.

Henkjan fotografeert de natuur al sinds zijn 12e jaar en geeft ook regelmatig workshops.

Eerst legt hij uit hoe je als fotograaf verschillende natuur- en landschapsonderwerpen het beste fotografisch kunt benaderen.

Apparatuur, licht en (on)scherpte worden met voorbeelden toegelicht. Compositie, uitsnede en beeldverhouding komen ook aan bod. En vervolgens het veld in om de theorie om te zetten in de praktijk en de natuur in en rond Culemborg fraai in beeld te brengen.

Hans Kunstman, winnaar categorie close-up en Harry Velders, winnaar categorie vogels kozen als thema voor hun groepsworkshop 'Uit je comfortzone'

*Foto's boven Harry Velders,
links Henkjan Kievit.*

*Fotoimpressies onder links:
Esparcette van Hans Kunstman,
rechts beide van Henkjan Kievit.*

Hans: Comfort betekent voor mij: snel vanaf standplaats, dus met rugzak om, geen statief omdat je camera je zo verwent (met 6,45 keer beeldstabilisatie, macro vanaf 1,5 meter) en snel door naar de volgende soort.

Henkjan: *De groepsworkshop was erg leuk en we vonden ook nog eens onverwachts een moeraswespenorchis.*

Fotoimpressies boven Harry Velders (links) en moeraswespenorchis van Henkjan Kievit (rechts), moeraswespenorchis van Hans Kunstman (rechtsonder).

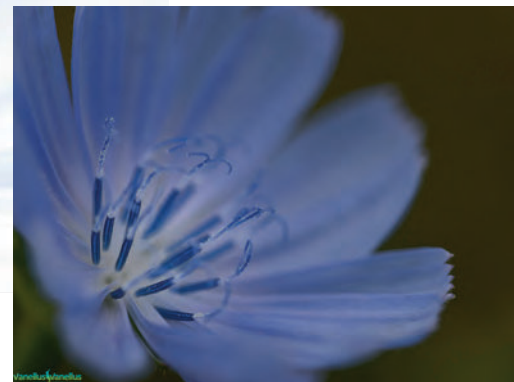
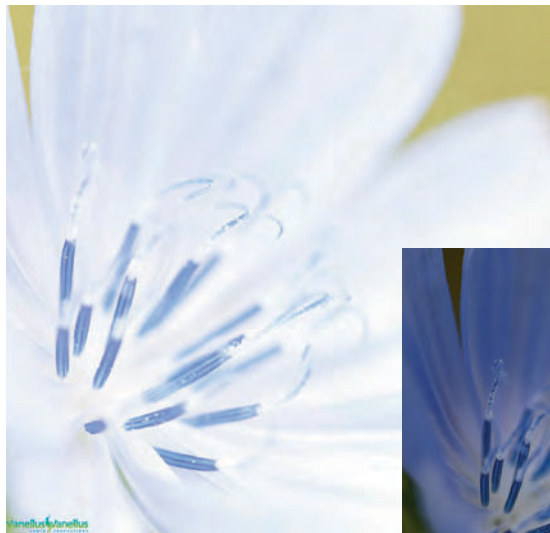
Harry: *Heel knap van Henkjan om een vogelfotograaf op zijn buik tussen de bloemetjes te krijgen.*

Foto boven van Henkjan Kievit, bewerkte impressies rechts beide van Harry Velders.

Fotoimpressies onder cichorei van Hans Kunstman (links) en rechts beide van Henkjan Kievit. 🐦

Hans: *Wat ik tijdens de workshop in ieder geval heb gedaan is: andere standpunten, dichtbij kruipen en de knoppen die ik altijd gebruik om een goede (scherpe en belichte) opname te maken, nu bewust anders gebruiken.*

Hoogwaardigheids Culemborg

door Kars Veling

Of het te maken heeft met ons 700-jarig bestaan weet ik niet, maar dit jaar zijn er opvallend veel hoogwaardigheidbekleders op bezoek geweest.

Twee zeldzame vlinders, de koninginnenpage en de keizersmantel zijn meerdere keren gezien.

Foto's koninginnenpage linkerpagina Wim Kievit (groot) en Kars Veling (klein, met Wim op de achtergrond).

Keizersmantel in Hongarije rechterpagina Kars Veling, kleine bewijsfoto's in Culemborg Jandirk Buizer (links) en Dirk van Opheusden (rechts).

Toen ik in Hongarije was om een vlinderreis te begeleiden en daar in een week 1 koninginnenpage zag, werden er in Culemborg meerdere gezien. Bij Wim Kievit zat er op de vlinderstruik een, die uitgebreid kon worden bekeken en gefotografeerd, maar ook elders werd deze prachtige geel met zwarte vlinder gezien. De koninginnenpage is niet nieuw in Culemborg, maar het is een onregelmatige gast. Een aantal keren hebben we de rupsen gevonden op de Stadsboerderij

Caetshage en ook losse waarnemingen zijn er wel, hoewel zeker niet ieder jaar. Nu dus in de Prins Bernhardstraat, maar ook in de uiterwaarden, in Buren en Geldermalsenwaren meldingen. Toen ik terug was uit Hongarije en bij Wim Kievit op de koffie ging was mijn eerste vraag: "En waar is nu die koninginnenpage van jou?" "Nou daar", zei Wim, en warempel in de buddleja zat weer een koninginnenpage. Het was ruim een week later, maar opnieuw was Wim een geluksvogel. De dagen daar-

bekleeders in

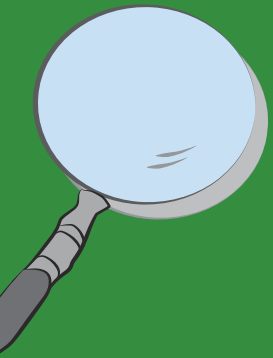

tussen had hij hem, ondanks goed in de gaten houden van de tuin, niet gezien. De keizersmantel is nog nooit in Culemborg gemeld. Het was echter een erg goed jaar voor de soort dus ik heb op een zondag in juli op de fiets alle vlinderstruiken die ik in Culemborg kon vinden bezocht en afgezocht naar deze prachtige grote parelmoervlinder, helaas tevergeefs. En dat terwijl mijn collega in Buren er wel een zag in zijn tuin. Thuisgekomen bleken er onafhankelijk van elkaar op hemelsbreed 500 en 700 m van mijn tuin keizersmantels te zijn gezien door Jandirk Buizer en Dirk van Opheusden. En het leuke was dat het een mannetje en een vrouwtje

waren en dus zeker twee verschillende individuen. Als ze elkaar zijn tegengekomen ergens in de Voorkoop, dan zouden ze zich zomaar hebben kunnen voortplanten op de viooltjes ergens in een voortuin. Dan zien we volgend jaar wellicht de nakomelingen! 🐛

Dit jaar zijn al bijna 30 koninginnenpages gezien in ons werkgebied

De focus op ... De zoogdieren

door Frans Waroux

In het ruim 40-jarig bestaan van de Natuur en Vogelwacht Culemborg, ook en misschien beter bekend als de n Vé Wé Cé, is er altijd sprake geweest van een ruim scala aan activiteiten binnen de club natuurliefhebbers.

Natuurlijk zijn er mensen die zich meer aangetrokken voelen tot ons schitterende vogelrijk maar de mensen die alles wat meer op hun gemak willen beleven, voelen zich wat beter bij de bloemen, de plantjes, de mossen en dat soort natuur. Het staat er. Je kunt meestal op je gemak de vaak bijzondere kenmerken zoeken en vinden. Soms niet. Dan moet het wat anders zijn. En de mensen die zich met volstrekt andere vormen in de natuur om ons heen bezig willen houden. Te denken valt aan ook vliegend spul zoals vlinders, libellen, vliegmuizen, vliegen, muggen, e.d. Deze komen in oneindige variaties en vormen voor en iedereen kan voor zichzelf iets specifiek uitzoeken en zich daar op toe gaan leggen.

Gerard van Ruiten

In het verleden was ene Gerard van Ruiten, een uiterst ambitieus natuuronderzoeker binnen de NVWC, de man die zich vooral toelegde op de zoogdieren in en rond Culemborg. Hij ging op pad om reeën te tellen, wist waar hij vossen kon vinden, plaatste toen al muizenvallen om de kijken of en wat voor soort muizen waar zaten. Hij was in die tijd de kenner bij uitstek van zoogdieren in het veld. Hij kon aan een gevonden keutel haarfijn vertellen of die van een mannetjes- of vrouwtjesvos was. Even voorzichtig ruiken, kijken naar het puntje aan een van de uiteinden, et voilà, daar kwam zijn constatering. Vrouwtje vos, twee en een halve dag oud, eerder gezien, moet hier in de buurt haar domicilie hebben. Helaas is Gerard verhuisd en leidt hij nu nog regelmatig natuurexcursies in de buurt van Ermelo. Een locatie naar zijn hart met in de goede tijd burlende herten. Hij heeft nog wel eens heimwee naar het schitterende rivierenlandschap dat voor hem weinig geheimen kende in het werkgebied van de NVWC. Na zijn vertrek is de Zoogdieren Werkgroep eigenlijk behoorlijk ingedut. Totdat enkele leden die met een 'allerlei-soorten-onderzoek' bezig waren het idee opperden om naast hun onderzoek misschien

het zoogdierenproject weer eens nieuw leven te gaan inblazen. Zodoende dat Jurgen Geven en Hans Kunstman enkele jaren geleden aan het nieuwe wiegje stonden van de Zoogdieren Werkgroep 2 punt 2.

Professioneel

En dat gaat helemaal voortreffelijk. De groep bestaat nu zelfs uit acht personen, waaronder ook twee dames. Het ziet er allemaal behoorlijk professioneel uit. De groep beschikt over een aantal specifieke veldcamera's, onder andere enkele Bushnell nature view HD's en de Bushnell agressor. Deze worden met name gebruikt om op verschillende locaties in het werkgebied van de NVWC passerend wild vast te leggen. De bescherming van deze camera's wordt in eigen beheer gemaakt. Hierbij komt dan de Klusgroep zeer duidelijk in beeld. Hoe gaat dat allemaal in zijn werk? Jurgen wil een kist maken waarin bepaalde bezoekers worden gelokt om ze daarna op beeld vast te leggen. Soms op video, soms foto's. Hij legt uit aan het technisch brein Gerrit van Utrecht van de Klusgroep hoe het van binnen en van buiten moet worden, hoe ze binnen moeten komen, wat de positie van de camera moet worden, enz. enz. En dan gaat Gerrit aan de slag. Die laat zijn 'raderen draaien' en onderwijl loopt Jurgen als een trouwe hond achter hem aan en geeft aanwijzingen. En Gerrit zaagt, maakt kisten toegankelijk, regelt scharnieren, maakt van oud pvc-materiaal een inloop, want zo'n hermelijn of wezel of zo'n 'vul maar in' moet natuurlijk wel met iets smakelijks verleid worden om binnen te komen. Dit is meestal een blikje puimsteen wat besprenkeld is met een lokstof. Kortom, de creatieve geest van Gerrit bepaalt eigenlijk mede het succes van de zoogdierenmensen.

Muizen-inloopvallen

Los van alle creatieve brouwsels doet de groep breed onderzoek. Er worden op enkele locaties in het veld muizen-inloopvallen geplaatst om te bepalen welke en hoeveel mui-

zen er zitten. Dit gebeurt ook twee keer per jaar in de tuin naast De Steenuil. Afgelopen jaar werden in de tien geplaatste vallen acht muizen aangetroffen. De rosse woelmuis, de huisspitsmuis en de gewone bosmuis. Toch wel spectaculair om te zien hoe drie oudere mannen zo'n grote kunststof zak openhouden waar normaliter een kuub zand in wordt vervoerd. Als blijkt dat er in het valletje een muis zit wordt deze boven de zak losgelaten. De muis belandt op de bodem van de zak. Jurgen moet even zijn fotoestel pakken terwijl ondertussen de muis van de schrik is bekomen en met drie grote sprongen de zak uit springt. Vier verbouwde mannen waarvan één met een camera, één zak maar ... weg muis. Deze actie bij de eerste val. Er werd snel geleerd zodat Jurgen toch zijn foto kon maken. Een levendige en spannende belevenis waar ik nog met genoegen aan terugdenk.

Boommarter

Maar wist u dat in ons werkgebied naast genoemde muizensoorten ook reeën, dassen, hazen, konijnen, vossen en zelfs de bunzing zijn gespot. Dat in de Steenwaard ook de boommarter is waargenomen en dat in de Bosscherwaarden bevers actief zijn. De groep beschikt over de juiste vergunningen van onder andere Staatsbosbeheer en van de Stichting Geldersch Landschap en Kastelen en een machtiging van de Zoogdierenvereniging. Dat laatste in verband met de Flora- en Faunawet om in bepaalde, afgesloten gebieden, onderzoeken uit te voeren. Kortom, de Zoogdieren Werkgroep van de NVWC drukt in zekere mate een belangrijk stempel op de activiteiten binnen de club. Met name het enthousiasme waarmee dit gebeurt werkt aanstekelijk en is leuk om te doen. Het is daarom voor te stellen dat er best mensen zijn die dit ook leuk vinden en hierover wat meer willen weten. U mag altijd bij Jurgen Geven informatie vragen. Hij heeft twee telefoonnummers, namelijk 06-420 90 683 of 0345-533 756. Mailen mag ook jurgengeven@ziggo.nl.

werkgroep

Vier verbouwende mannen waarvan één met een camera, één zak maar ... weg muis.

Jurgen en Gerrit met een inlooptrust voor wezel, hermelijn etc. Jurgen met een cameraval voor muizen afkomend op de geur van vis in blik.

De inlooptrust incl. camera en inlooptrust.

Nieuwe ontwikkeling in traditioneel evenement

door Daniel Beuker

Het is 11 mei en op een kwartier na, de start van de Big Day. Druppelsgewijs komen de teams aangefietst bij De Steenuil, het clubgebouw van de Natuur en Vogelwacht Culemborg. Een ieder weet wat hem te wachten staat. Er is een aantal momenten waar gepiekt moet worden en je een kans maar één keer krijgt. Samen met je teammaat strijd je voor een goede score en het zit 'm nu juist in die paar punten extra. Daar ga je voor.

Niets is zo traditiegetrouw als een Big Day in Culemborg, maar we gaan het anders doen nu. Voor het eerst gebruiken we dit jaar een nieuwe methode voor de invoer. In plaats van de papieren lijsten met aan te kruisen soorten wordt er nu direct ingevoerd in de invoer-app van www.waarneming.nl via de smartphone. Zo is na afloop makkelijker de uitslag te beoordelen en is alles direct ingevoerd. De deelnemers kunnen ervoor kiezen om bij de finish op de upload-knop te drukken en klaar. De jury heeft direct een overzicht en hoeft niets meer handmatig in te voeren. Dit gaan we volgend jaar weer doen. Behalve erg leuk is het ook nog een zeer nuttige bezigheid. Van één dag is er zo een heel goed beeld verkregen wat er aan broedvogels

in het gebied te vinden is. Ok, het gebied is niet dekkend onderzocht maar vaak worden wel dezelfde gebieden aangedaan. Omdat de Big Day dit jaar voor de 17e keer heeft plaatsgevonden is een vergelijking met eerdere jaren prima te doen. Zo zijn er soorten die in de beginjaren nog een of twee territoria hadden en nu uit het Culemborgse werkgebied verdwenen zijn. Te denken valt aan zomertortel. Mogelijk volgt patrijs een zelfde ondergang. Gelukkig is er ook een aantal soorten in omvang toegenomen. Cetti's zanger heeft begin deze eeuw een flinke uitbreiding naar het noorden gemaakt. Soorten als appelvink, grote zilverreiger en gekraagde roodstaart worden vaker gezien tijdens een Big Day. En dat is positief! 🐦

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Big Day 2018 NVWC 2018-05-11 - 2018-05-12

Team	Aantal soorten	Waarnemingen
476 Job de Boer en Daniel Bouker	106	
477 Aron Sorka en Marco van Dier	102	
478 Mario Hulsinga en Berry Lucas	97	
479 Louis van Dier en Gerrit Jan Klop	104	
480 Jandrik Kleef en Dirk van Ophoven	98	

Nieuwe waarneming

51.953283
5.253058 (±13m)

Staatmees

Aantal: 1

Gedrag: transport voedsel of ontlasting

Kleed: adult

Methode: onbekend

Telmethode: Onbekend

Opslaan

*Boven Berry van het team Mario en Berry op zoek naar de kleine bonte specht aan de Woerdsteeg in Mariënwaard. Wat niet gelukt is overigens...
Panoramafoto Mario overziet de Lazeruswaard, altijd goed voor een paar soorten voor de Big Day lijst.*

Op paaltje 124.377 zat eindelijk een paapje

door Dirk van Opheusden

Slechtvalk, ca. 19:10 u

Dat eerste halfuur na de start van de Big Day. Zou dat nou wel goed voor je zijn? Gespannen als een veer, versnelde hartslag, alle zintuigen wonderlijk scherp. We zijn zwaar onder invloed van adrenaline en cortisol. Racen naar de pont, die 'mee' blijkt te zitten. Alle vijf de Big Day-teams zijn aan boord en we zijn begonnen. Wat zien wij wel en de anderen niet? Wat zien anderen wel en wij niet?

De Steenwaard levert voor ons niet de gehoopte patrijzen op. Maar voor de uitgelaten bende jonge koeien die kort geleden zijn ingeschaard leveren wij wel een interessante afleiding op. De herinnering aan Aron en Marnix die het vorig jaar op een holletje zetten, geïnspireerd door de kudde vee die recht op hen af kwam gedenderd, dringt zich levendig op. Ik wacht de gebeurtenissen niet af en zoek een veilig heenkomen achter het prikkeldraad. Jandirk is dapperder, trekt zich niets van de opdringerige koeien aan en pareert zelfs een schijnaanval. Ik doe de Big Day met een toreador!

De slechtvalk die wij vanaf de pont zagen vliegen tussen de pijlers van de spoorbrug zagen de anderen niet.

Steenuil, ca. 21.00 u

Job en Daniël hadden hem hier niet en fietsen door, op weg naar de Diefdijk voor een verklapte kerkuil. We richten onze kijkers toch maar op de steenuilenkast. Inderdaad, hij zit er niet.

Zoals dat dan gaat. Je kijkt wat om je heen, luistert naar de karekieten in de Baarsemwaard, geniet van de mengeling van de heerlijke lente-avondsfeer en de spanning in je buik van de Big Day. Een slok water. We moesten de andere uilen maar gaan doen, stel je samen vast. Zonder veel hoop kijk je nog eens naar de steenuilenkast. Het beeld in de kijker is anders dan juist, en het verschil bestaat uit een steenuil.

Bosuil, ca. 21.15 u

De Big Day is ruim twee uur oud als we door de Wilhelminadreef rijden. Met onze aandacht zijn we al bij de ransuil die we verderop hopen te horen. Die hevig alarmerende merel kan ons aanvankelijk dan ook nauwelijks afleiden; er zal wel een kat scharrelen. Maar wacht eens even. Een kat die op vier meter hoogte in een boom scharrelt? Dus toch maar even rechtsomkeert. Een bosuil zit zich, stoïcijns voor de onophoudelijke aanvallen van de merel, op zijn gemak te poetsen.

Zwarte roodstaart, ca. 04:45 u

Stapvoets gaat het over het verlaten Pavijen. Wat moet een beveiliging die tegen het einde van zijn dienst zit niet denken van twee van die kerels die in vol ornaat, kijker op de borst en telescoop op de rug, in het duister langs de bedrijven dralen? Hier en daar klinkt het elektrische gezoem van een of ander apparaat dat voorlopig niets hoeft uit te voeren, verder is het stil. Ons hart maakt een sprongetje als die stilte wordt doorbroken door de accelererende uithalen van een zwarte roodstaart. Even later zijn de beelden van bewakingscamera's het enige wat hier van ons rest.

Kerkuil, ca. 05:30 u

We staan nog maar even te wachten op de Diefdijk, of daar is hij al: in het vroege licht vliegt een kerkuil voorbij. En we weten dat het cliché zijn, maar we verbazen ons toch weer over de geluidloosheid van zijn vlucht, het spookachtige van zijn verschijning, en over het feit dat die uil ondanks zijn lange vleugels zo wendbaar is. Een paar tellen kunnen we de uil bewonderen voor hij in de schuur verdwijnt. Voor het genieten nemen we nog iets langer de tijd. En dan verdwijnen wij hier ook.

Boomvalk, ca. 06.15 u

Tegen zonsopkomst, de weilanden bedekt met een lage witte nevel. De lucht ruikt tegelijk fris en vochtig; zou je hier na een onwaarschijnlijke reeks gebeurtenissen beroofd, geblinddoekt en gedesoriënteerd uit een auto worden gezet, dan zou je toch direct weten dat het een prachtige Betuwse lenteochtend in mei is. Maar wij zijn ongedeed, en we weten waar we zijn: we fietsen over de Parallelweg, onderweg naar de Regulieren, begeleid door het ochtendkoor van vogels, beschimpt door een spotvogel. Bij de spoorovergang naar links, dan rechts het bruggetje over, de Platteweg op. Even luisteren en kijken. We genieten van de wereld zoals die zich in alle vroegte aan ons toont. In onze ooghoek een beweging. Een boomvalk, nee, het zijn er twee! De net opgekomen zon zet ze in een zacht maar knisperend vers licht.

Dodaars, ca. 07:15 u

Pinksterbloemen, boterbloemen, fluitenkruid, meer dan kniehoog. Tuinfluiter, zwartkop, merel, bloeiende meidoorns en goed, ook muggen. Ondanks het formaat en de bloeddorst van die laatste is het een prachtig weitje, hier achter in het Tichelterrein. OK, je broek raakt doorweekt, maar het is geen straf om de wei te doorkruisen naar achter het plasje, waar we dodaars horen roepen. Het is zelfs geen straf om er nog een keer doorheen te moeten lopen als, terug bij het hek, Jandirk zijn tas blijkt te zijn vergeten. Zij het wel een beetje veel van het goede. Gelukkig horen we als we voor de tweede keer bij het hek terugkomen grauwe vliegenvanger.

Paapje, ca. 12:30 u

Het Big Day-gebied telt ten minste 124.377 paaltjes. Op paaltje 124.377 zat eindelijk een paapje.

Geen boomklever, ca. 16:16 u

Nog één keertje linksom door de Plantage. Hier even luisteren, daar even luisteren. We proberen het vooraan nog even. Toch nog even via het Achterlaantje... We hebben die boomklever verdorie nog steeds niet. Het beest hoeft maar één keer zijn bek open te doen... De Big Day zit er bijna op, nog drie kwartier te gaan. We hebben er een lange dag op zitten, we zijn moe, we hebben nog geen boomklever, we hebben wel meer broedvogels nog niet. Wat kunnen we nog doen in die drie kwartier?

Het jaarlijkse Big Day spektakel treffend vastgelegd door William Hoogteyling

Altijd weer een lastige soort om te vinden op de Big Day, de steenuil. Maar deze deed geen moeite om zich te verstoppen.

Big Day 2018

De jaarlijkse Big Day trekt aandacht van de media. Opnames door Omroep Gelderland.

Rechts de jongste deelnemers Aron Sinke en Marnix van Oort.

Bij de ingang van de Plantage ontmoeten we team Klop-Van Oort, die ook geen al te frisse indruk meer maken. We drinken wat, we kletsen wat, we kijken wat links, we kijken wat rechts, we kijken eens naar de lucht in het gat tussen de boomkruinen. En zien een roofvogel afglijden.

Snel naar de rand van het park en de telescoop erop. Zwarte wouw! Dat is een opsteker op zo'n moment. We vinden het extra leuk dat we uitgerekend dit moment met zijn vieren delen. En het geeft weer wat moed. Kom op, nog één keer de dijk op.

Geen Slobeend, ca. 16:45 u

Nog zo'n geval. De afgelopen week kon je hier niet langs fietsen, het drasse gebied in de Lazaruswaard ter hoogte van het Bakelbos, of die slobeend zat er. De woerd, of de eend, met drie pullen zelfs. Die zouden nergens heen gaan, toch?

Toch?

We speuren, we zoeken. Ze zijn er niet.

Nou, laten we maar richting finish gaan dan. Meer zit er niet in. We gaan een verdiend biertje drinken.

O wacht, kijk, een valkje. Boomvalk, is de eerste gedachte. Maar dan

zou je toch net iets fragielers verwachten, slanker dan dit beest. Hij oogt te compact voor een boomvalk, die vleugels zouden langer, smaller moeten zijn. Hij lijkt ook zo donker... de valk vliegt inmiddels achter het andere team, iets verder op de dijk, maar dat kijkt onze kant op en merkt de vogel niet op. Als de valk nog een rondje maakt, met het licht mooi mee, wordt het duidelijk. Het is een roodpootvalk! Wat een soort om mee te eindigen.

Chinees, ca. 19:00 u

Babi pangang, babi ketjap, nasi, kroepoek, tjap tjoy, het vindt allemaal gretig aftrek in de hof in Lanxmeer. De jury heeft gesproken, de prijzen zijn uitgereikt. De journalisten zijn weer vertrokken, de foto's gemaakt. Het napraten is nog in volle gang. De koppen zijn rood van de zon, de benen moe van het fietsen, de oogjes klein van een kort nachtje. Maar de geesten zijn voldaan en de harten vervuld. De sperwer die nu wél overvliegt wordt vergeven. Het smelleken dat recht boven onze hoofden een uithaal doet naar een boerenzwaluw aanvaarden we in dank als bonus. In de app-groep zal het nog even doorgaan vanavond en morgen, maar de Big Day van 2018 zit erop. 🐦

Unieke einduitslag Big Day 2018

door Louis van Oort

De zeventiende Big Day van de NWWC heeft een unieke einduitslag opgeleverd. Voor het eerst in de geschiedenis van deze 22-uurs vogelkijkmarathon zijn twee teams op de eerste plaats geëindigd. Titelverdedigers Daniël Beuker en Job de Boer moesten deze keer de hoofdprijs delen met twee oud-winnaars: Gerrit Jan Klop en Louis van Oort.

Beide teams hadden een eindtotaal van 106 waargenomen vogelsoorten in ons werkgebied. De hoofdprijs – de gouden snip – krijgt daarom het komende jaar ieder kwartaal een ander onderdak.

Derde werd het team van de jongste deelnemers Aron Sinke en Marnix van Oort (102 soorten), vierde Dirk van Opheusden en Jandirk Kievit (100) en vijfde Mario Huizinga en Berry Lucas (97). In totaal namen de teams 122 vogelsoorten waar. Daaronder bijzondere soorten als roodpootvalk en zwarte wouw.

De Big Day is een wedstrijd waarbij teams van twee personen in een gebied van ongeveer 80 km² (globaal tussen Beesd, Culemborg en Buren) in 22 uur tijd zoveel mogelijk vogelsoorten moeten proberen te vinden. Daarbij mogen zij alleen gebruik maken van een fiets als vervoersmiddel.

Deze keer vond de Big Day plaats van vrijdag 11 mei 19.00 uur tot zaterdag 12 mei 17.00 uur. 🐦

Onverwacht bezoek: een luid zingende grote karekiet

door Arjan Brenkman en Berry Lucas
foto's Paul van Veen

Na jaren van afwezigheid is de grote karekiet begin juni voor het eerst opgemerkt in de Beusichemse waard en daarna vermoedelijk in Eva Lanxmeer. Op 28 juni ontdekte Jandirk Buizer een zingende grote karekiet in een sloot langs de Parallelweg-Noord vlak voor de Meent, de zogenoemde Ringelpoel te Beusichem. De vogel liet zich vooral goed horen en af en toe ook goed zien tot en met 30 juni en het betreft vermoedelijk dezelfde vogel die op 16 juni en in de vroege ochtend van 17 juni bij de Kerswerf werd waargenomen. Overigens zouden het verschillende vogels kunnen zijn geweest. De grote karekiet is een zeldzame zomergast geworden in Nederland met nog minder dan 150 paartjes, terwijl er tot ongeveer 1975 nog duizenden in ons land broedden in laagveenmoerassen en langs rivieren. De grote karekiet was vaak te horen in de rietput bij Fort Everdingen, daarna is de soort niet meer waargenomen, afgezien van de Everdingerwaard in 2012. Ze hebben standen van oud riet met een fluctuerend waterpeil nodig. Zijn kleinere broertje, de kleine karekiet is veel algemener en komt zelfs voor in de stadswijken met rietkragen. Informatie en geluid: <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/grote-karekiet>

COLOFON

Hak-al is een uitgave van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg en wordt gratis onder haar leden verspreid.

NATUUR- EN VOGELWACHT CULEMBORG (NVWC)

Steenovenslaan 20
41 01 AM Culemborg
Triodosbank: NL53TRIO 0781 404 312
KvK Tiel : 40156764
e-mail : post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl
www.facebook.com/nvwculemborg
NVWC op Twitter: @NVWCulemborg

ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling)

De NVWC is een ANBI-instelling:
een gift aan de NVWC is aftrekbaar van het
belastbaar inkomen.

REDACTIE

Eindredacteur: Louis van Oort
Gabrielle van Appeldoorn
Berry Lucas
Vormgeving:
Eric van Grieken
Teksten: redactie@nvwc.nl
Foto's: hakalopmaak@nvwc.nl

DRUK

Stichting MEO, Alkmaar
Oplage: 350 exemplaren

VRAGEN OVER BEZORGING

Loes Plaisier 0345 - 519 847
Distributie:
Ans van den Berg,
Yme Jan en Jaaike Bosma,
Jan Dirk Buizer en Mirjam Melman,
Carolien Duivenvoorde, Jannus Geleedst,
Marga Gerards, Jurgen Geven,
Gerdit Greve, Yvonne Jakobs-Lommers,
Jandirk Kievit, Leo van de Kooij,
Annemarie Roelink, Wim en Carla Rubers,
Harry van de Warenburg, Frans Waroux

FOTO'S

Cover: berkenwants;
foto Wim Rubers
Achterzijde: vuurjuffer;
foto Kars Veling

ILLUSTRATIES

Eric van Grieken

ADRESSEN EN INFO

BESTUUR

Contact opnemen met bestuur kan door te mailen naar bestuur@nvwc.nl of te bellen.

Kars Veling (voorzitter)

0345 - 531 689

Martin Heerschop (secretaris)

0345 - 520 380

Johan de Kruif (penningmeester)

0345 - 515 767

Ruud Post

0345 - 501 929

Han Sloots

0345 - 518 716

Sarie Buijze

0345 - 522 152

VERTROUWENSPERSOON

Kees van de Vate
c.vd.vate@hetnet.nl
Telefoon: 0345 - 535257

INSECTENWERKGROEP

Karin Verspui
0345 - 574 123
insectencoor@nvwc.nl

JEUGDGROEP

Winy Verdouw
0345 - 517 993
06 - 40 80 52 08
jeugdcoor@nvwc.nl

KNOTWERKGROEP

Harry van de Warenburg
0345 - 514 358
knotcoor@nvwc.nl

LEZINGEN EN CURSUSSEN

Annette van Berkel
0345 - 531 689
lezingcoor@nvwc.nl

NESTKASTWERKGROEP

Cees van Appeldoorn
Gerrit van Utrecht
nestkastcoor@nvwc.nl

PLANTENWERKGROEP

Leo van der Kooij
0345 - 515 450
plantencoor@nvwc.nl

TUIN- EN KLUSWERKGROEP

Frans Waroux
0345 - 515 393
kluscoor@nvwc.nl

VOGELWERKGROEP

Gerrit-Jan Klop
06 - 51 14 86 42
vogelcoor@nvwc.nl

ZOOGDIERENWERKGROEP

Jurgen Geven
0345 - 533 756
zoogdierencoor@nvwc.nl

VRAGEN OVER INSECTEN

Annette van Berkel
0345 - 531 689
lezingcoor@nvwc.nl
Ewoud van de Ploeg
Agrius_convulvuli@hotmail.com
Maartje Peeters
peetmaartje@hotmail.com

Agenda NVWC

September

- 01 Vogels in de buurt, excursie
- 01 Jeugdactiviteit
- 08 Spinnenexcursie
- 19 Lezing / vakantiefoto's en -verhalen
- 22 Paddenstoelenexcursie
- 27 Bestuursvergadering

Oktober

- 06 Vogels in de buurt, excursie
- 06 EuroBirdwatch/trektellen
- 13 Jeugdactiviteit
- 17 Lezing
- 25 Bestuursvergadering

November

- 03 Vogels in de buurt, excursie
- 10 Kopijdatum Hak-al
- 17 Jeugdactiviteit
- 17 Knotten
- 21 Lezing

December

- 01 Vogels in de buurt, excursie
- 06 Bestuursvergadering
- 15 Knotten
- 15 Jeugdactiviteit
- 19 Lezing

Deadline inleveren kopij Hak-al 04: 12 november 2018